

csatornán keresztül, körbe szántók és legelők váltják egymást. Két, mára már elsekélyesedett csatorna között szörvány obszidián pengét találtunk.

Szegedi-tag (21. sz. lh.) (KÖH 89269): A nyomvonalat követve, a Csomota-csatorna és az említett kiszáradt holtág között, a Szegedi-tagban három helyen is gyűjtöttünk cserepeket, véleményünk szerint egyetlen, nagy kiterjedésű lelőhelyről lehet szó. A lelőhely ÉNy-i feléből Árpád-kori(?) kerámia, DK-i részén újkori és császárkori cserepek kerültek elő. Ezen kívül még három paticsrögöt, egy salakdarabot és egy vastárgyat (kérdéses, hogy régészeti) találtunk. A lelőhely Ny–K irányú, 507 m hosszú és 295 m széles.

KÖRÖSFŐI ZSOLT

258. Petőfiszállás, Ferencszállási-dűlő (KÖH 86947)

(Bács-Kiskun megye) A

A Kék-víz Észak Bács-Kiskun Megyei Ivóvízminőség-javító program–Ivóvízhálózat rekonstrukciós munkák, ellátó vezeték és távvezeték építése megnevezésű beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást 2014. május 29. és 18. között.

A terepbejárás során a címben megnevezett, korábban ismeretlen régészeti lelőhelyet és egy régészeti érdekű területet (Ferencszállási-csatorna, D) azonosítottunk, melyekről avar kori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

HARKAI ISTVÁN

259. Pécel, Hatos-dűlő (MRT 11. k. 19/2. lh., KÖH 26222)

(Pest megye) Ó, R, Sza

A B1 D400 kőolajvezeték rekonstrukcióhoz, kivitelezési munkáihoz kapcsolódóan a lelőhelyet 2014. április 4. és 26. közt tárta fel a szentendrei Ferenczy Múzeum.

A lelőhely egy lankás domboldalon terül el, ahol 73 objektum feltárása során több korszak emlékei kerültek elő: a meghatározhatatlan őskori anyag mellett főként a késő rézkori badeni kultúrához sorolható és szarmata kori anyagot tártunk fel. Kiemelkedően gazdag a 106. objektum leletanyaga, melyben több jól kiegészíthető, a klasszikus badeni kultúra időszakára keltezhető edény maradványai láttak napvilágot. A lelőhelyet egy patak szelte ketté, amelytől távolabb kerültek elő a szarmata leletek. Ez alól kivétel a 152. objektum, mely a lankás domboldal alján, a patak közelében feküdt. Ebben néhány cserép mellett nagy mennyiségű salakot találtunk. A feltárt terület 1984m².

Munkatársak: Bózsa Anikó, Sima Gábor és Szócs Péter.

RAJNA ANDRÁS

260. Pécs, Belváros keleti része (KÖH 70847)

(Baranya megye) Kk, Tő, Ú

A Szent Mór Iskolaközpont⁵⁶ (Hunyadi János út 9.) É-i épület-szárnya területén, a Hunyadi János úti bejáratnál, a Ny-i épületszárny mögötti udvar É-i végében álló garázs bővítésére

került sor. Ennek során a garázs É-i végét meghosszabbították. A garázs hátsó falában régészeti korú kultúrrétegződés jelentkezett, amelyet 2014. november 20. napon régészeti felügyelet keretében dokumentáltuk. A rétegekből késő középkori, hódoltság kori és újkori kerámiaanyag került elő, valamint objektumként egy kemence jelentkezett a metszetfal felső részén.

A természetes talajszint az iskolaközpont területén É-ról D-i irányba, illetve K-ről Ny-i irányba is erősen lejt. Ebbe a lejtős térszínbe építették az iskolát. É-i, legmagasabb részén az iskola építéskor belemélyítették a meglévő térszínbe, ennek eredményeképp kiásták a kultúrrétegeket is. A garázzsal egy szintben lévő udvar területére ugyanez érvényes.

TÓTH ZSOLT

Pécs, Péter-Pál sírkamra (Cella Trichora, a székesegyház nyugati oldala előtt) (KÖH 26789)

(Baranya megye) Ró, Ka, Á, Kk

A részletes tanulmány megjelent: Tóth Zsolt: Régészeti kutatások Sopianae északi temetőjében: az I. számú Cella Trichora 2013–2014. évi kutatásának eredményei. Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 54., 2016–2017 (Pécs, 2017), 267–304.

261. Pécs, Széchenyi tér (Szent Bertalan templom) (KÖH 28721)

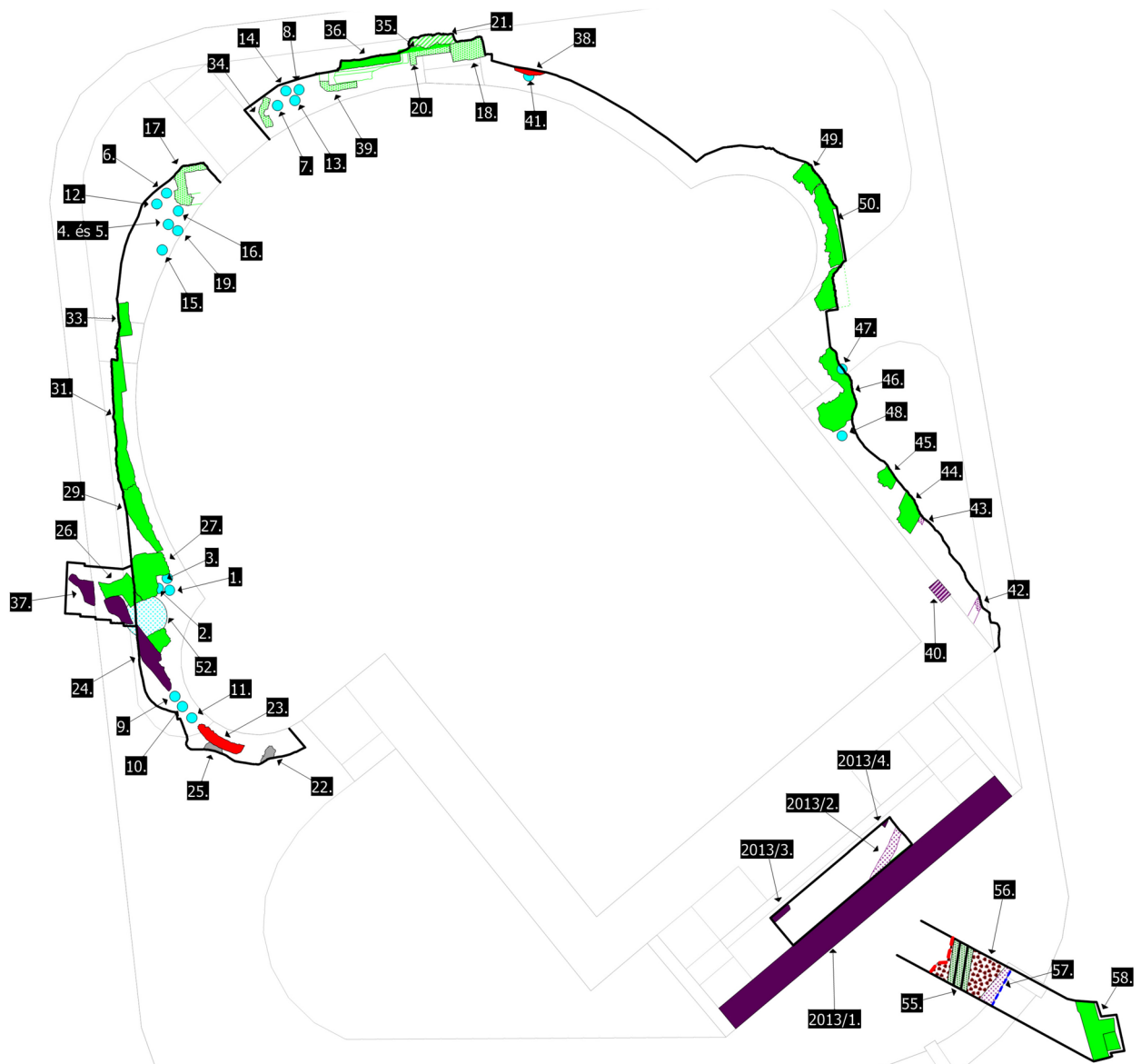
(Baranya megye) Ró?, Á, Kk, Kú, Tő

A Széchenyi téren, a Belvárosi Plébániatemplom szigeteléséhez kapcsolódó földmunka régészeti felügyeletére a 2014. április 10. és június 20. közötti időszakban került sor. (*Az illusztrációt lásd a 129. oldalon!*) A templom kriptaszintjét kívülről körbe szigetelték, ugyanis a régi szigetelés előregedése miatt nedvesedett a föld alatti rész és a temetkezőhelyek a kripta oldalában beáztak. A szigetelési munkálatokhoz a templomot kívülről a K-i, É-i és Ny-i oldalon 1–1,5 m szélességben körbeásták. Az árkok mélysége 2–3,5 m között változott, igazodva a mai terepszínhez. Szigetelni csak a templom D-i oldalát nem kellett, ugyanis az már nincs földben, a felszínen áll. A beruházó a Pécsi Egyházmegye volt. A munkálatok mellé a Pécsi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala régészeti felügyeletet írt elő, amelyet Janus Pannonius Múzeum végzett.

A Gázi Kászim pasa hódoltság kori dzsámijának É-i oldalához 1940-ben új, modern, szimmetrikus elrendezésű templomrész emeltek, amelynek alaprajza félköríves apszisra emlékeztet. Ehhez K-en és Ny-on egy-egy kis oldalkápolna tartozik, amelyek alaprajza szintén félköríves. Az új templomrész helyén Török Gyula (régész) és Gosztonyi Gyula (Pécsi Egyházmegye főépítész) végzett feltárásokat az építkezés megkezdése előtt, 1939-ben. Az akkori építkezés helyén a Szent Bertalan templom állt a középkor évszázadaiban. Részben a templom területén, részben a templomtól D-re épült fel a 16. században a török dzsámi. A katolikus templom már részlegesen elpusztult a dzsámi építésének idejére. A török dzsámi É-i oldalához, a középkori templom maradványai fölé a 18. században barokk épületrész toldottak hozzá. Gosztonyiék a munkálatok megkezdése előtt ezt lebontatták, s ezt követte az építkezés előtt a régészeti kutatás.

Sajnos az új templomrész építéskor a régészeti kutatás után a középkori Szent Bertalan templom mintegy fele elpusztult. Ennek helyén található az új templomrész kriptaszintje. A templom É-i hajójának maradványai a templomtól É-ra, az út-

⁵⁶ A helyszínen 2013-ban végzett kutatásról a jelentést lásd RKM 2013, 96.



0 4 8
méter

Pécs, Széchenyi tér
(Szent Bertalan templom).

A 2014-ben végzett megfigyeléseken előkerült objektumok
összesített felszínrajza

| | |
|--|--------------------------------------|
| | RÓMAI KORI JÁRÓSZINT |
| | KÖZÉPKORI FAL |
| | JÁRÓSZINT A SZT. BERTALAN TEMPLOMBAN |
| | KRIPTA A SZT. BERTALAN TEMPLOMBAN |
| | SÍROK |
| | CSONTOS GÖDÖR |
| | KÖZÉPKORI CSATORNA |
| | HÓDOLTSÁG KORI FAL |
| | ÚJKORI FAL |
| | ÚJKORI CSATORNA |
| | ÚJKORI VÍZMEDENCE |
| | BIZONYTALAN FAL |

test alatt, a szentély megmaradt részei pedig a templomtól ÉK-re helyezkednek el a modern burkolat alatt. Állapotuk a 2006. és 2009. évi kutatások alapján erősen bolygatott.

A templom maradványai 1891-ben, vízvezeték építésekor kerültek felszínre először. Ekkor a templom K-i, szentély része válhatott ismertté, ugyanis a vízvezetékek nyomvonala itt halad.

1930-ban a templom kerítésének építése közben a Ny-i templomfalra és a szentélyrésze akadtak rá.

Az 1939. évi kutatások eredményeképp született meg a templom építéstörténetéről az első összefoglaló munka Gosztonyi Gyula tollából.⁵⁷

Habár a templom helye Gosztonyiék kutatása alapján ismert volt, a szocializmus időszakában nem szenteltek túl sok figyelmet a földben lévő középkori emlékeknek: A templom É-i falát egy vízvezeték árkával vágta ketté hosszában, az É-i hajó területén, szintén hosszában pedig egy gázvezeték halad. Mindössze két rövid feljegyzés maradt fenn régészeti megfigyelésről az 1970-es évekből. Mindkét alkalommal az É-i templomhajó falának egy szakasza vált ismertté. 1974-ben Kovács Valéria a tudósítás szerint hét kifosztott kriptát is talált. (Ezt a 2009. évi kutatás nem erősítette meg, ugyanis a végig feltárt É-i templomfal mellett mindössze három kriptá került elő.) 1975-ben pedig Kárpáti Gábor egy 2 m-es szakaszt talált meg ebből a falból.

2004-ben Kikindai András végzett kisebb leletmentést a templom szentélyének területén a modern harangláb létesítéséhez kapcsolódó munkálatok során. Megfigyelései alapján pontosítani tudta a templom építéstörténetét.⁵⁸

Jómagam 2006-ban és 2009-ben kutathattam a templom területén: 2006-ban a Szent Bertalan templom É-i falát találtam meg, egy K–Ny irányú vízvezeték árkában. 2009-ben régészeti felügyelet formájában⁵⁹ egy gázárak felügyeletét végeztem, amely az úttest vonalában az É-i hajó területén haladt K–Ny irányban.

Az Európa Kulturális Fővárosa 2010 program részeként 2009-ben sor került a Széchenyi tér megújítására is. A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat (KÖSZ) végezte a régészeti feltárásokat a téren, ennek keretében sor került a Belvárosi Plébániatemplom Ny-i és É-i oldala előtti terület megkutatására, Ács Zsófia vezetésével.⁶⁰

Ács Zsófia és jómagam kutatásai alapján finomítani és módosítani lehetett a Gosztonyi Gyula által kidolgozott kronológiát és alaprajzot.⁶¹

A 2014. évi régészeti munka a Ny-i oldalon, a Ny-i oldal-kápolna D-i végénél kezdődött, innen haladt tovább É-i, majd K-i irányba. Lényegében három szakaszra tagolódtak a kivitelezési munka és így a régészeti felügyelet: egy – egy szakaszban került sor a Ny-i, É-i és K-i oldal kutatására. A felügyelet keretében végzett kutatás tulajdonképpen hitelesítő ásatásnak is

felfogható, ugyanis az érintett terület mintegy fele egyszer vagy kétszer már fel lett tárva. Új, korábban kutatatlan terület a szigetelő árok Ny-i és K-i végén volt: az árok DNy-i végének mintegy 12 m hosszú szakasza a Ny-i kis félköríves templomrész körül, valamint a dzsámi K-i oldala mellett a K-i kis félköríves kápolnáig. A köztes terület É-i része Gosztonyiék kutatásának É-i széle volt, a Ny-i oldalon pedig Gosztonyiék után Ács Zsófia is kutatott.

A szigetelési munkához 2014 szeptemberében még közmű bekötés társult. (Erről külön jelentés is készült.)

Objektumok

Sírok

Összesen 20 csontvázas sír részlete került feltárára: 1–16., 19., 41., 47. és 48. objektumok. 18 sír bolygatott, az 1939–1940. évi építkezéshez köthető munkálatok alatt roncsolták őket. A K-i oldalon talált két sírból (47. és 48. objektum) csak az elhunytak koponyája esett a kutatási területre. Mindegyik sír Ny–K tájolású. Koporsó nyoma egy sírnál volt kimutatható (6. objektum).

A középkori Szent Bertalan templom főhajójának területére esik 12 sír: 4–8., 12–16., 19. és 41. objektumok. Ezek a sírok a templommal nem lehetnek egyidősek, annál korábbiak. A valószínűleg 1387-ben elpusztult, Árpád korban emelt templom helye nem ismert. Buzás Gergely bizonyította, hogy az Árpád kori templom máshol, talán a későbbi templomtól É-ra, keresendő. A 12 sír helye megerősíti Buzás Gergely következtetéseit. Ezek a sírok ehhez az ismeretlen helyű első templomhoz tartoznak. Egykorúak a Szent Bertalan templom szentélye alatt talált aknaszerű négyszögletes építménnyel. Ezt Török Gyula római kori sír építménynek határozta meg, amelyben elhamvasztott halottak csontjait gyűjtötték és temették volna el. Az építményről Buzás Gergely mutatta ki, hogy középkori csontkamra.

Az 1–3. sírok datálását illetően annyi biztos, hogy a háromhajós gótikus templomnál korábbiak, a 2. századra ráépült a harangtorony D-i oldalához épült kis kápolna.

A 9–11. objektumok a háromhajós templomtól D-re kerültek elő. Egy vonalba esnek a 26. objektummal, amely a templomkert kerítőfalának az alapozása lehet. A három sír a falnál korábbi.

A K-i oldalon talált 47. és 48. objektumok szintén a háromhajós templomtól D-re kerültek elő. Annyi bizonyos, hogy későbbiek a 46. objektumnál, ugyanis ráásták ezeket erre a viszszaabontott falra.

A templom DNy-i sarka előtt előkerült egy gödör, amelybe szánt sírok csontanyagát gyűjtötték össze (52. objektum). Erre ráépült a háromhajós templom DNy-i sarkában emelt oldalkápolna, így annál korábbi. A 26. objektum (templomkerítőfal) is áthaladt rajta. Mivel az ismeretlen helyű Árpád kori templomnak volt épített csontkamrája, feltételezhető, hogy az egyhajós gótikus templom időszakában létesítették.

Reméltük, hogy előkerül a Török Gyula által római kori sírkamrának gondolt építmény, amelyről Buzás Gergely bizonyította, hogy egy középkori csontkamra, a gótikus templom megépülte előtti időből. A szigetelés árkába az építmény Ny-i falának kellett volna beleesnie, de nem került elő. Már Gosztonyi rajzáról is hiányzik az a szakasz, amely beleeshetett volna az árokba. Valószínűleg a barokk épületszárny alapozási munkálatai során semmisíthették meg, ugyanis pontosan erre esik a K-i barokk szárny ÉK-i sarka.

57 A városteplom építéstörténete. Pécs, é. n.

58 RKM 2004, 267.; Kikindai András: Újabb adatok a pécsi Szent Bertalan templom építéstörténetéhez. In: Pilkhoffer Mónika – Vonyó József (szerk.): Tanulmányok Pécs történetéből, 18. Pécs, 2006. 15–41.

59 RKM 2009, 319–321.

60 Ács Zsófia, Gelencsér Ákos: Pécs – Széchenyi tér (Baranya megye, Pécs, Európa Kulturális Fővárosa Közterek és parkok megújítása) In: Kvassay J. szerk.: Évkönyv és jelentés a K.Ö.SZ. 2009. évi feltárásairól, 94–95.

61 Ács Zsófia és Tóth Zsolt eredményei alapján a legkorszerűbb összefoglalás Buzás Gergelytől származik: A pécsi Szent Bertalan plébániatemplom. Pécsi Szemle 2010. ősz, 2–12.

Kripták

Összesen öt kriptá részlete került elő: 17., 18., 20., 34. és 39. objektumok. Mindegyik a Gosztonyi által kutatott területre esik. Mindegyik bolygatott, csak részben maradt meg. Gosztonyi az ötből csak kettőt jelölt az alaprajzán (17. és 18. objektumok). A 34. objektum kriptaként való azonosítása kérdéses.

A kripták két periódusban épültek: A 17., 20. és 39. objektumok az egyhajós gótikus templomhoz tartoztak. A 17. objektum a főhajó középtengelyében Gosztonyiék által megtalált nyolc kriptá közül a legnyugatabbi maradáka, annak Ny-i vége. Helyzete alapján mind az egyhajós, mind a háromhajós templomhoz tartozhatott volna, de az építmény koronaszintje alapján az egyhajós templomhoz köthető. A 20. objektum K-i felét átvágta egy másik kriptá (18. objektum) és elfedte a templom megemelt padlósíntjének kőlap burkolata. A 39. objektum É-i felére pedig ráépítették a háromhajós gótikus templom É-i tartópillér sorának középső pillérére. A 18. objektum fedlapja szintje egy szintben van a háromhajós templom járószintjével, így ahhoz tartozik. A 34. objektum bizonytalan.

Falak, pillérek

Összesen 17 objektumot azonosítottunk falként, egyet pedig pillérként a szigetelés árkában. Ezek a középkor több periódusából, a hódoltság korból és az újkor időszakából származnak. A falak egy részének a funkciója nem volt meghatározható a szűk árokban. A meghatározást a korábbi kutatások dokumentációja segítette. A templomtól DK-re, a csatornabekötés árkában szintén előkerült egy falszakasz. 2013-ban pedig a templom DK-i bejárata előtt három hódoltság kor utáni falszakasz került elő.

A dzsámi K-i oldala mellett három falcsont (44., 45. és 46. objektum) került elő. A 44. és 45. objektum két, egymás melletti, egymással párhuzamos falszakasz ÉK–DNY tájolással. A tájolás eltér mind a középkori templomtól, mind a török dzsámiától. A 44. objektum D-i szélé mellé egy 19. századi vízvezeték (43. objektum) van építve, annál korábbi. A 44. objektum Haüy ábrázolása alapján a templomkert kerítőfalának egy szakasza. A 45. objektum helyzete, iránya alapján talán a 44. objektumnál korábbi, visszabontott kerítésfal részlete. A 46. objektum egy vastag, masszív fal maradványa. Annyi Gosztonyiék rombolása után is megállapítható, hogy egy épület (vagy épülethelyiség) DK-i sarka. Tájolása megközelítőleg egyezik a Szent Bertalan templom-éval. Haüy térképén a dzsámi ÉK-i sarkánál nem látszik semmilyen építmény, így valószínűsíthetően nem ahhoz tartozik. Amikor építik a dzsámit, átvágják a fal D-i szakaszát. Mivel két sírt is ráastak a falra, a síroknál (templomkertnél), azaz a gótikus Szent Bertalan templomnál is korábbi. Nem zárható ki, hogy az Árpád kori (eddig ismeretlen helyű) templomhoz lehet köze.

A dzsámi É-i oldalához toldott új templomrész K-i kis oldal-kápolnája előtt két roncsolt falat lehetett azonosítani (49. és 50. objektum). A 49. objektum az egyhajós gótikus templom szögletes záródású szentélyének falrészlete. Gosztonyiék ennek a szakaszának az É-i szélét látták. Az 50. objektum későbbi, a háromhajós templomhoz tartozik. É-i vége a szentélyindítás D-i végével azonos. Maga a falcsont a szentély és a D-i hajó szegletébe épített saroktorony K-i és D-i falának a maradványa.

Az É-i oldalon napvilágot látott az egyhajós templom É-i falának D-i falsíkja (35. objektum), miután leomlott előle egy rossz állagú kriptá maradványa (20. objektum). Sikertelen megismerni az erre a falra emelt pillérsor középső pillérének D-i szélét is (36. objektum). Jól látszódott, hogy a pillér alapozása úgy készült, hogy a meglévő templomfal D-i szélének neki-falaztak a pillér helyén, s így nyertek négyzetes alaprajzot.

Az egészre pedig összefüggő, kb. fél m vastag egységes, összefüggő alapzat került, amely összefogta az alatta kötésben nem lévő alaprészt. A két alapozásrész falsíkja is eltérő a D-i oldalon. A pillért ráépítették egy korábbi kriptára (39. objektum).

Buzás Gergely megállapításai alapján a török foglалás időszakában a templom megsérült, de teljesen nem pusztult el, egyes részeit tovább használták, a sérült részeket válaszfalakkal különítették el. A 38. objektum a K-i pillérpár között 1939-ben megtalált É–D irányú falszakasz részlete. Ez a fal az épen maradt templomrész K-i zárófala.

A Ny-i oldalon 2009-ben a KÖSZ jóval szélesebb sávban kutatta a területet, mint amire 2014-ben a szigetelés árkában lehetőség nyílt, így akkor az összefüggések is sokkal jobban értelmezhetőek voltak.

A 26., 31. és 33. objektumok az egyhajós gótikus templomhoz köthetők. A 33. objektum az egyhajós gótikus templom D-i falának a Ny-i vége. A 31. objektum a templom DNY-i sarkában emelt tornyának a Ny-i fala. Amennyire megállapítható volt, a kettő össze volt építve. A 26. objektum pedig a kerítőfal részlete. Külső, Ny-i oldalát támpillérral erősítették meg. É-i irányú folytatását a KÖSZ megtalálta 2009-ben. A 27. és 29. objektumok a DNY-i torony D-i oldalához hozzáépített kápolna részei. A 29. objektum a kápolna Ny-i fala, a 27. objektum pedig annak DNY-i sarka. A 24. objektum neki van építve a 26. objektum Ny-i oldalának, annál későbbi. (A KÖSZ barokk falként határozta meg.) A 37. objektum kis csonkja összefüggések nélkül nem datálható, a KÖSZ újkori falként datálta. A Ny-i kis oldal-kápolna DNY-i része előtt előkerült egy íves fal 2,40 m hosszú szakasza (23. objektum). Ez helyzete alapján a török dzsámi ÉNy-i sarkához esik, a dzsámihoz tartozó minaret maradványa. A 22. és 25. objektumról annyi sem állítható biztosan, hogy fal, lehet omladék is.

A dzsámi DK-i oldala előtt 2013-ban két kis falcsont vége jelentkezett a kutatási terület É-i profiljában (2013/3. és 2013/4. objektumok). Merőlegesek a dzsámi falára. A hódoltság kornál későbbiek. Valószínűleg a barokk templombejárat két pofafalának a maradványai. A 2013/1. objektum az újkori-modern katolikus templom DK-i oldalon kialakított bejárata elé emelt porticus alapozása. Gosztonyiék bontják el 1939-ben. Rá van építve egy újkori vízvezetékre.

A dzsámitól DK-re, közműbekötés során előkerült falszakasz (58. objektum) tájolásban nagyjából egyezik a középkori templommal, így ez is középkorinak tartható.

Járószintek

A középkori templom belső járószintjét illetően 2009-ben, a gázárokban lehetett részletes megfigyeléseket tenni. Megállapítható lett, hogy a templom háromhajóssá való átépítéskor 0,5–0,6 m-rel megemelik a belső járószintet a korábbihoz képest. A háromhajós templom járószintjét szabálytalan alaprajzú, néhány cm vastag kőlapok alkották. Ezekből napvilágra került egy kis részlet az árok É-i szakaszán, az É-i pillérsor középső és K-i pillére között (21. objektum). Felszínén faszenes égésnyomok és hamu volt megfigyelhető.

A dzsámitól DK-re végzett közműbekötés során járószint részlete került elő (56. objektum). Külső járószint döngölt kavicsból. A természetes talajszintre építették rá, néhány cm vastag. Felszínén vékony, szürke, faszenes föld volt megfigyelhető. Átvágja egy kőből épített középkori és egy téglából épített újkori vízvezető csatorna (55., ill. 57. objektum). Szélei nem kerültek elő. Helyzete alapján római korinak tartható, így a késő római temető területére, annak K-i szélére eső út része lehet. Bolygatott.

Csatornák

Pécs történeti belvárosának 19. század végi vízvezeték hálózatáról részletes korabeli térkép áll rendelkezésünkre. A felügyelet során több ehhez a rendszerhez tartozó csatornaszakasz, valamint egy elosztómedence is előkerült (2013/2., 42., 43., 57. valamint a 40. objektum).

A dzsámitól DK-re végzett közműbekötés során egy kőből épített csatorna részlete is napvilágot látott, amely építésmódja alapján biztos, hogy újkornál korábbi. Vízvezető csatorna (55. objektum): iránya ÉK–DNy, szabálytalan alakú, lapos terméskő darabokból építették 1 m széles, a vízvezető vályú 0,39 m széles és mély. A vályúban kemény agyagos, homokos, finoman iszapolódott betöltés volt megfigyelhető. Csatornához tartozó fedőlap nem került elő. A csatorna felett laza kavicsos-köves anyag volt megfigyelhető. Átvágja a döngölt kavicsos szintet, oldalának felső széle 0,1 m-rel van magasabban a római járószintnél. Helyzete és építéstechnikája alapján középkori vagy hódoltság kori.

Munkatárs: Varga Máté.

A Széchenyi téren, a Belvárosi templom felújításához kapcsolódóan, a templomtól DK-re a templom csapadék- és szennyvizét elvezető közművek árkanak kiásására 2014. szeptember 15–22. napok között került sor. A gépi földmunka régészeti felügyelet mellett történt.

Az árok ÉNy–DK irányú. A közműveket a tér K-i szélén meglévő aknába vezetik bele. A kiásott árok 2 m széles és 11 méter hosszúságú volt. A kiásott árokban épített emlékek kerültek elő:

Járószint (56. objektum): Külső járószint döngölt kavicsból. A természetes talajszintre építették rá, néhány cm vastag. Felszínén vékony, szürke, faszenes föld volt megfigyelhető. Átvágja egy kőből épített középkori és egy téglából épített újkori vízvezető csatorna (55., ill. 57. objektum). Szélei nem kerültek elő. Helyzete alapján római korinak tartható, így a késő római temető területére, annak K-i szélére eső út része lehet. Bolygatott.

Vízvezető csatorna (55. objektum): iránya ÉK–DNy, szabálytalan alakú, lapos terméskő darabokból építették 1 m széles, a vízvezető vályú 0,39 m széles és mély. A vályúban kemény agyagos, homokos, finoman iszapolódott betöltés volt megfigyelhető. Csatornához tartozó fedőlap nem került elő. A csatorna felett laza kavicsos-köves anyag volt megfigyelhető. Átvágja a döngölt kavicsos szintet, oldalának felső széle 0,1 m-el van magasabban a római járószintnél. Helyzete és építéstechnikája alapján középkori vagy hódoltság kori.

Vízvezető csatorna (57. objektum): Téglából épített. Vízszintes helyzetű téglagyagon, nyeregtető szerűen összeillesztett téglák voltak megfigyelhetők. A vízcső az utóbbi alatt feküdt a téglagyagon. Az újkori ivóvízvezeték-rendszer részlete.

Kőfal (58. objektum): Szabálytalan terméskő darabokból épült, a habarcsa sárgás, eléggé homokos. Alapozás, amely bolygatott, falhoz tartozó járószint nem került elő. Egy épület (vagy helyiség) Ny-i fala, amelyhez K-i irányban keresztfal csatlakozik. A Ny-i fal iránya ÉÉNy–DDK, Ny-i szélét egy betoncső bolygatta. A megmaradt falvastagság 0,85 m, 3 m hosszú szakasza került feltárássra. A keresztirányú falrész 0,60 m vastag. D-i oldalához utólag hozzátoldottak egy másik falszakaszt, a kettő együtt 1,50 m vastag. Ennek K-i folytatását két közműakna létesítésekor elrombolták. (Ezekbe kötik bele a csapadék-, ill. szennyvizet.)

Az előkerült objektumok dokumentálás után vissza lettek temetve (geotextil, homok). A két közművezeték az előkerült objektumok felett lett elvezetve, roncsolás nem történt.

TÓTH ZSOLT

262. Pécs, Teréz u. 11-13–Jókai u. 11-15.

(KÖH 24599)

(Baranya megye) Ró, Kö, Tő

A belváros területének Ny-i részén 2013–2014-ben az alábbi régészeti munkák zajlottak.

A Jókai utca 17–19. és Teréz utca 9., egy helyrajzi szám alá összevont telkeken mélygarázs és lakópark építését megelőző régészeti feltárás folyt 2013–2014. évben. Az összesen 8 hónapos kutatómunka (2013. január 21. és május.15., továbbá 2014. március 20. és július 28 között) során 920 m² került feltárássra. *(Az illusztrációkat lásd a 133. oldalon!)*

A terület a fállal körbekerített késő római település ÉK-i negyedében terül el, a középkori városnak pedig a középső D-i részén fekszik. A feltárási terület Ny-i szomszédságában, a Jókai utca 11–13. sz. alatt, korábban római kori fürdőkomplexum és egy palotaszerű épület került elő,⁶² a kutatási területtől D-re. A Citrom utca területén pedig római kori lakóépület maradványa látott napvilágot. A telek DNy-i részén a D-i telekhatárt a középkori Szent Benedek templom É-i fala alkotja.⁶³ A területen korábban újkori épületek és azokhoz tartozó udvarok helyezkedtek el. Az épületek a régészeti kutatás megkezdése előtt elbontásra kerültek. A feltárási területen 2012-ben talajmechanikai vizsgálat történt régészeti felügyelet mellett.

Rétegrend: A római korból három építési szint volt megfigyelhető: A legalsó, a kora római, amely a természetes talajszinttel egyezik. A második építési szint a markomann-kvád háborúk utáni planirréteg szintjén jelentkezett. Efölött agyagos-faszenes pusztlásréteg volt megfigyelhető, ennek a felszínén jelentkezett a harmadik építési szint. Ezen ásatási terület K-i felében egy újabb, faszenes pusztlásréteg volt megfigyelhető. A római kor után természetes módon töltődött a terület. Ennek anyaga sötét-szürke – fekete humuszos föld. Épített középkori szint nem került elő, a szürke réteg felső szintjével egyezhetett meg. E fölött erősen törmelékeny újkori és modern eredetű feltöltés volt megfigyelhető.

Kronológia: A terület a kora római időszaktól lakott. A kora római időszakhoz gerenda alapárkok, árkok, cölöpök gödrei mellett három kút köthető, amelyeket a Kr. u. 2. század második felében már szemetesgödörnek használtak. A markomann-kvád háborúkban a település elpusztult, a háború maradványainak eredménye az átlagosan 15–20 cm vastag planirréteg. A feltárással a Jókai utca és Irgalmasok útja közötti területről nem volt adat a kora római megtelepedésre, csak ettől Ny-ra és K-re. A feltárási eredményei alapján egy nagy kiterjedésű kora római településsel lehet számolni Pécs belvárosának a területén.

A Severus-korhoz a terület D-i részén előkerült épület köthető. Az épület a korábban Kárpáti Gábor által a Citrom utcában megtalált nagyobb épület ÉNy-i sarka lehetett. Az É-i falban ismertté vált a bejárati küszöb helye. Megfigyelhető, hogy az ajtónyílást

62 Lásd Gábor Olivér megelőző feltárása 2003-ban szintén ezen a lelőhelyen.

63 Lásd Kárpáti Gábor feltárása 1983-ban, a Pécs, Citrom u. 16. KÖH 24593 elnevezésű és azonosítószámú lelőhelyen.